

Muzikos leksika *Kupiškėnų žodyne*

Violeta Černė

Vienoms realijoms pakeitus kitas, kinta ir leksika. Išties žodžių lizdai pamažėlio traukiasi iš žmonių lūpų ir nugula į žodynų puslapius. *Katusudáu! Katusukè!* Taip, matyt, nusistebėtų kalbočiai, kurių vaizdūs pasakojimai sugulė *Kupiškėnų žodynan*. Šiandien jau reikia paieškoti vietinio žmogaus, ten gimusio, ten augusio, ten senatvės sulaukusio ir dar mokačio ar norinčio šnekėti salamackai, papilietiška, pandėlietiškai ar šimonietiškai. Dialektologai yra atkreipę dėmesį, kad uteniškių tarmės plotas plečiasi stumdydamas anykštėnus ir kupiškėnus¹.

Šiame rašinyje, remiantis Klementinos Vosylytės aiškinamojo *Kupiškėnų žodyno*² I–IV tomų medžiaga, detaliau aptariamas leksikos sluoksnius, susijęs su Kupiškio krašto muzikos pasauliu, t. y. muzikos instrumentų, šokių vardai, veiksmažodiniai leksikos vienetai, parodoma dainų pavadinimų įvairovė, muzikinė frazeologija. Prireikus aptariamoji medžiaga lyginama su bendrinės lietuvių kalbos leksika.

Muzikos reikšmė žmogui, polinkis linksintis, dainuoti, šokti, požiūris į dainą, giesmę, į dainuojantįjį ar grojantįjį, mokėjimas gėrėtis, gebėjimas ne tik klausyti, bet ir girdėti atsiskleidžia konkrečiuose aptariamojo žodyno pavyzdžiuose. Tai byloja poetiškos eilutės, pvz., „taí gražėi išvó.rstó. dainó.[s] žó.del'ús Kp;“ (žr. *dainà* 1. I 318). Vaizdingai papiliečiai sakydavo apie jiems itin patikusią, juos jaudinusią dainą: „t'ókæ graži tó. dá.ina | kat p'rę. šir'dá.s kabi.nas Ppl“ (žr. *priė* III 329), panemuniečiai apie vyrų giedojimą: „virai kad 'gieda | tai ned žiburei gæñsa PnmR“ (žr. *giedót* 1. I 660). Dainos keliaudavo iš kartos į kartą, jos buvo perduodamos nelyginant brangiausias šeimos turtas: „čæ dó. má.mó.z bá.bó.z dai'nuotó.z daĩnó.s Kp;“ (žr. *dainà* 1. I 318). Matyt, ne viena kupiškietė galėtų pasakyti: „dainú. tai aš 'mók'u bai'sib'ji. <...> Alz“; ne vien salamiestėnai su gailesčiu prisimintų dainų šventes, į kurias kelią pastojusi pati gamta: „tė.p' lí.jó. kę.p' iš' 'viedró. | næbanuvaž'ó.vó.m dainú. š'viñta.n Slm“ (žr. ten pat). Žodyne atsispindi anų laikų įpratimai, palinkimai: „tadù bú.vó. madà dai'nuot' | ratė.lei aĩt' ir dai'nuot' Plvn;“ (žr. *dainúot* I 318). Tuo abejoti neleidžia Šimonių parapijoje užrašytos „melodijos“: „kàz dó. dainó.vimas | næt laukai sæũdžæ Šmn“ (žr. *dainòvimas* I 318), „nó. dainú. laukai l'u.'l'uojà Šmn“ (žr. *dainà* 1. I 318); tą liudija sakiniai iš Panemunio, Pandėlio: „tai tì dai'nuojæ | tai tì dai'nuojæ | næt laukai skuĩba PnmR“; „kur aĩni | kur va'ž'uoji | ir skuĩba laukai dai'nóm Pnd“ (žr. *skambét* 3. III 696). Daina lydėjo žmogų sunkiuose darbuose: „má.[s] senæú aĩnam dí.rptu. | dai'nuojæm | linú. rá.utu. | dai'nuojæm | rug'ú. ri.štu. | dai'nuojæm | 'šienó. 'graptu. | dai'nuojæm Kp;“; „aš ir a'kędama dai'nuodavau | ir kó.rvas malždamà dai'nuodavau | <...> Kp;“ (žr. *dainúot* I 318). Daina nuramindavo širdį, uždainavus praeidavo noras pasibarinėti: „kę.p ir bari'nėtis jĩmdavó.m | tai geræú | só.kó.m | uždai'nuokim Pl;“ (žr. *iĩt* 42. II 13). Kiek daug sudėta į sakinį „žmóna.z daĩnaz dainó.vó. ir ó.šaras 'liejó. Skp.“ (žr. *dainà* 1. I 318), kiek ilgesio praėjusioms dienoms pasakyme „dabaĩ kę.p iš pu.s'tina. | nei ba dainú. | nei ba 'šók'u. | nei vė.l'n'ó. Kp;“ (žr. ten pat). Matyt, rastūsi ir daugiau moterų,

¹ Stundžia B. Tarmės sulaukė savo metų, *Gimtoji kalba* 1, 2013, p. 3–8.

² Vosylytė K. *Kupiškėnų žodynas*: 1–2007; 2–2010; 3–2012, 4–2013, Vilnius, Lietuvių kalbos institutas.

kurios, kaip ši kuprelišketė, galėtų saviškiams drožti į akis: „nə'butum prisi'kɔri.s | tai až gi.ví.n'če ir dai'nuočə pɔ. anú. 'vien'kɛ.mi. (vyru) Kpr“ (žr. *dainúot* I 318). Palėvenės kaimas mandru buvo laikomas, mat jame balsingų žmonių nestigo: „visì labai bal'sij'gi bú.vɔ. | labai daini'nikai | ká.imas 'mursu. labai muñdras bú.vɔ. Pl“ (žr. *daininỹkas* I 318). Salamiestėnai brangino dainą mokėjusią užvesti daininykę, vadinamąją vedėją: „aš jəu ve'dəjə buvaú dai'nuot' | tai 'virai pɔ.nəvɔ.l' iš'vilgdavɔ. iš namú. Slm“ (žr. *dainúot* I 318). Palėvenėlėje prasitariama: „un veidė.l'ɔ. bárnaz bú.vɔ. pabó.iki.s | ir bałsas a'pigrāzi.s Plvn“ (žr. *bałsas* 1. I 142). Būta balsingų Pandėly, aplink Kupiškį ar pačiame Kupiškio mieste: „kad 'ir u.li.'č'ɔj su balsais ir' prita'ritɔ.ju. | tai skum'ba'davɔ. laukai miškaí Pnd.“ (žr. *skambét* 3. III 696); „labai bú.vɔ. slaūni | labai ba'gɔta | daini'nikə. bú.vɔ. | visuř pagra'buos ataídavɔ. gɛ.'dɔtu. | visuř Kp“ (žr. *daininỹkas* I 318), būta ir Palėvenėlėje, ir Palėvenėje, ir Salamiestyje: „bałsei gɛ.ras bałsaz bú.vɔ. | ir dū.kteri.z bal'sí.ɲgɔ.s; visì labai bal'sij'gi bú.vɔ. | labai daini'nikai Pl; jəu'ni'sta.ĩ kad uř'plaždavɔ.m | ví.sɔ.z bal'sí.ɲgɔ.z bú.vɔ.m Slm; ɔ.jɔ.jɔ.ĩ | jəuni.mɔ. labai bú.vɔ. | ir' ví.sɔ.z bal'sí.ɲgɔ.s Kp.“ (žr. *balsíngas* I 143). Giedodavo ir dainuodavo įvairiausiai balsais balseliais. Plonais: „viena 'plɔnu bałsu 'gieda | ɔ. ki.tɔ.s tura'vɔjə Alz.“ (žr. *plónas* 3. III 272), laibais: „nɔ. mažumáz buvaú sɔ.pranas | tu'rejəu lɔ.ibu. bałsu. Kp;“ (žr. *laibas* 3. II 561), pastorais: „aš lɔ.ibu bałsu nəbagal'ù dai'nuot' | tik pastɔ.raí PnmR.“ (žr. *pastoraí* III 94), storais balsais: „mɔ.nɔ. tai 'stɔraz bałsas | ale p're. graž'ú. balsú. raíke visɔ.k'ú. Kp;“ (žr. *stóras* 4. III 860). Gegužinių pamaldų giesmės Palėvenėlės gyventojams atstojo ir kiną, ir teatrą: „mɔ.jɔ.vu. gɛ.'dɔdavɔ.m | mú.m neí ki.nu. | neí tijə.tru. ne'burdavɔ. Plvn.“ (žr. *mojavà* 2. II 917). Kupiškėnai apie muzikinės klausos neturintį žmogų sako tiesiai šviesiai: „ber'n'ɔkas tai netú.rə bałsɔ. | iš' jɔ. nei vė.l'n'ɔ. 'nɛr | kat prɔ.dada dai'nuot' | tai nɔ.rs ir ašis u[ž]siki.řk Kp“ (žr. *dainúot* I 318), kritiškai žvelgia į dainavimo/giedojimo kultūros stygių: „senəú ši'tɔ. b'l'u.-vɔjimo. nə'burdavɔ. | gražeí dai'nuodavɔ. Šmn“ (žr. *bliūvójimas* I 206), „ař'gi iš'gír'si kur sudai'nuojunt | kad jəgu su'b'l'ɔva. 'gívuł'ɔ. bałsu Skp.“ (žr. *subliáu* 2. I 203); „jė.-zau* mɔ.nɔ. | tɔ.k'š. gɛ.'dɔjimo. | 'rɛke iš'veř'ti. gė.rklas | nɔ.rz 'bɛk i[r] 'rɛk Slm.“ (žr. *giedójimas* 1. I 660). Pandėliečiai sugėdina gerkles laidančius: „gražeí dai'nuok | kɔ. čə dabař 'b'l'urvauji Pnd.“ (žr. *dainúot* I 318), perleidžia per dantis šimoniečiai gėrėjų tariamąjį dainavimą: „gí.rɔ. ir daína graži | su'b'l'ɔva. kaip 'kɔkə av'jɔta. Šmn“ (žr. *subliáu* 2. I 203).

Žodyne atskleidžiama gyvavusi raudojimo tradicija. Raudos buvo susijusios su svarbiais, skaudžiais, neretai esminiais gyvenimo įvykiais, pokyčiais³. Raudojimo meno buvo mokomasi. Tai liudija ir Palėvenėlės, Panemunio parapijose užrašyti sakiniai: „p're.ř veseləs mɔ.kí.ndavɔ.s | kɛ.p' rau'dɔt' | kɛ.p' acis've.iki.t' Plvn“; „suñda. mař'č'u. jəu'nojə | kad išmɔ.kiñt rau'dɔt' | rɔ.ka'vɔt' [per vestuves] PnmR“ (žr. *raudót* 2. III 453). Iš atminties kupiškėnams neišėjo ir nuotakos verkavimai paliekant tėvų namus: „rau'dɔdavɔ. | rɔ.ka'vɔdavɔ. senəú jə.unɔ.s'ɔ.s PnmR.“ (žr. ten pat); „jəu'nojə rau'dɔdavɔ. | rɔ.'kuodavɔ. | ɔ.ĩ | 'burdavɔ. | kad išrɔ.'kuojə Šmn.“ (*rokúot* 3. III 537).

Nutilo kadai kadžią sodžiuose giedotos sutartinės. Palėveniečiai, pandėliečiai dar jas mena: „má.z dainɔ.vɔ.m sutar'tinàs | daínas un balsú. i[r] ri.'puotinas Pl; sa'ki'davɔ. | kat sutar'tinàs labai dai'nuojə | labai gražeí Pnd.“ (žr. *sutartinė* III 929). Vieną jų nutilimo priežasčių papiliečiai at-

³ *Muzikos enciklopedija* 3, Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007, p. 188.

skleidžia: „kai jāu su vi.'nɔkš'l'u prigí.rda. [žmones] | nuti.lɔ. ir sutar'ti.na.s Ppl“ (žr. ten pat). Sutartinių specifiniam giedojimui nusakyti kupiškėnuose būta žodžio *kudót*: „dai'nuoje [sutartinę] t'ri'jɔ's puŋktais | kɛ.p ir' vi.sɔ.s ku'dɔjæ | 'viena tú. sɔ.kɔ. | kità tú. Kp.“ (žr. *kudót* 2. II 498). Gana neįprastà, jei lygintume su vadinamosiomis melodingsomis liaudies dainomis, gal kieno ausiai šaižoka giedosena raiškiai lyginama su vištos kudakavimu – tokia pirmoji veiksmožodžio *kudot* reikšmė.

Įvairumu pasižymi vaikų dainos. Mažutėles ir mažučius migdydavo lopšinėmis, kurias palėveniškiai vadindavo ir rypuotinėmis (žr. *rypúotinė* III 511), ir paliūliavimais: „grɔ.ž.u.z bu.vɔ. vaikɔ.m pal'u.l'ò.vimai l'u.l'uojami Pl.“ (žr. *paliūliàvimas* II 716). Remiantis K. Vosylytės *Kupiškėnų žodyno* medžiaga jų gražumą nesunku pagrįsti: „sù.pa [vilkas] a a 'a kiš'k'ukùs | a 'a mažuč'ùs Skp; č'ù.čė 'l'u'læ mažu'ta'ly. | 'lilė 'lilė | a a 'a Kp; á.ug didù.ti.s | 'bu'[k] graitù.ti.s | a a a 'a Kp.“ (žr. *a-ã* 2. I 1); 'l'u'lė 'l'u'læ | tagú.l' gú.læ | č'ù.čė č'ù.čæ | tagú.l' pù.čæ Kp.“ (žr. *čiūčia* I 299); „č'ù.čė 'l'u'læ dukta'ra'ly. | č'ù.čė 'l'u'læ audė.'jė'ly. JT 268“; „č'ù.čė 'l'u'læ mažu'ta'ly. | 'lilė 'lilė | a-a-'a Kp“ (žr. *čiūčia liūlia* I 299). Vaikams, pradėjusiems tarti žodžius ir žengti pirmuosius žingsnius, buvo skirti žaidinimai. Kodėl žaidinimai, o ne žaidimai? Pasak muzikologės Živilės Ramoškaitės, vaikai juk ne patys žaidžia, bet juos žaidina suaugusieji⁴. Mažylius tėveliai, seneliai, dėdės ir tetos supdavo ant kojos, sodindavo ant kelių, plodavo delniukais ir t. t. Tokių kykavimų rasime ir *Kupiškėnų žodyne*: „ki'ku. | 'ki'ku. dami'ni'ku.* | pí.lnas laūkaz dar'bi'ni'ku. | dù kar'vė.'lei arėmi | t'rečė kəūla. kiŋ'kəmə | kiŋ'ki[k] kəūli. ratė.l'ɔ.s | vė.'š'k ɔ.'niti.* kapėl'ɔ.s (d.) Kp.“ (žr. *kỹkū* II 318); „dziru. 'dziru. | 'duok pipi.ru. | kad næ'duosi | nedzi.'ruos'u (d.) Kp“ (žr. *dzyrū* I 514); „kic' kic' tur'gė.lin barɔ.ŋ'kė'l'u. piŋktu. Pl.“ (žr. *kic* II 308); „kic' kic' kama'juoz* barɔ.ŋ'kė'l'u. piŋktu. | krí. ŋ'gėl'u. riŋktu. (d.) Kp“ (žr. *kýc* II 308); „vi'ri | vi'ri 'kɔ'ši. barnai aci'lɔ'ši. | čæ sum'tė.li.s | čæ šaukš'tė.li.s | čæ 'duonɔ.s kum'pė.li.s | čæ pɔ.da'lali.s | čæ gaŋdus vira'lali.s Pl“ (žr. *kõšė* 1. II 436). Katutėmis vadinamos dainelės, kurias dainuojant plojama: „kātu. kātu. katuč'ú. | dš.s ma'mita. rė.šutu. Pnd.“ (žr. *katūtės* II 227). Žodyne esama ir erzinimų: „staŋkau 'jɔ'nai* | kš.gà gà | kš.gà gà | tá.vɔ. patì rɔ.gana | rɔ.gana | tá.u bundà.la.s nė.kəpa. | nė.kəpa. | kàd ir' kė.pa. | nė.dava. | nė.dava. (d.) Kp.“ (žr. *ga gà* I 576).

Stilistinių sinonimų nestokojo žodis *daina*. Dainų rinkiniuose, matyt, lemta rytmoti poetizmui *dáinė* (I 318), tačiau jo priešingybė *dainuška* – paprastai nerimto turinio, banaloka dainelė – gyvių gyviausias žodis: „čæ anš. 'karɔ. pɔ. kətu'r'ɔ'liktu. mà.tu. dainuška Plvn; dainù.škɔ.z bałsas ir i.'š'kel'un'ti.s ir tum'pitini.s (*tėšiamas*) Antš; lė.žù. vi.s labai bú.vɔ. | 'lɔ'davau visė.p | ir pàsikė.igdavau | ir bałsu. gė.ru. tu'rejæu | dainù. šku. mɔ.'kėjæu vi'sɔ'k'u. | vi.sa Kp; kai čæ atajæú | vi.sɔ.s dainù.škɔ.s uš'tru'kɔ. Šmn; tai kai mã.z dai'nuodavɔ.m | [bobutė] sa'kir'davɔ. | kɔ.k'š.š čæ 'jursu. bà dainù.škɔ.s Slm;“ (žr. *dainuška* I 320). Sinonimiškai *dainuška* šimoniečiai vadina *rairuška*: „kaži kɔ.k'u. rairù.šku. rai'ruoje i[r] rai'ruoje Šmn.“ (*rairuška* III 411), *lojūgu*: „čė næ dá.ina | ba.t lɔ.'ju'gas Šmn.“ (*lojūgas* II 723), pandėliečiai *rairalu*: „dabaŋ dai'nuoje vi'sɔ'k'us rairalus Pnd.“ (*rairalas* III 411).

Dainas dainuojančius vadino *daininykais*, *daininykėmis* (I 318), *dainuotojais*, *dainuotojomis* (I 320), o rairuotojams buvo duodami kiti vardai –

⁴ Ramoškaitė Ž. Su prosenelių muzika nuo lopšio, *Vaikų dainos*, Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2007, p. 11–16.

dainùškinykas, -ė; *dainùšnykas*, -ė (I 320). *Giedorkà* ir *giedòrka*, *giedòrius* (I 660), *giedòtojas*, -a ir *giesminỹkas*, -ė (I 662) – tai giesmių atlikėjų vardai. Toli gražu ne kiekvienam tekdavo garbingas giedoriaus vardas: „ausė.s nētu'rėsi | su gė.'dòreis nesė.-'dėsi JT 454“ (žr. *giedòrius* I 660). Čedasų, Papilio, Pandėlio parapijose per apsėdus giedojusį vyrą vadina *kantoriumi* (žr. *kañtorius* II 171). Bažnytinio ir/ar pasaulietinio choro dalyvį senesnieji kupiškėnai dar vadina *koristu*: „burdavò. | pa[s] skařdž'u.* užva'ž'uojaė kò.rì.stai | gė.'dòdavò. unt vi.'šku. | nù tai va tò.k[s] suvė.ji.mas Slm.“ (žr. *korìstas*, -ė II 432), prasmingąjį sutartinės tekstą giedanti giedotoja – *rinkėja*: „t'ri'jòz dai'nuojaė [sutartinė] | tai 'viena riñ'kėjæ Kp.“ (žr. *rinkėjas*, -a III 501). Giedodavę per adventą, per gavėnią, lydėdami Anapilin, per mišias ir gegužines pamaldas, be to, giedodavę ne tik lietuviškai, bet ir lotyniškai, pvz.: „labai liñ'gvei iš'mògdavau gė.'dòt' lò.'tiniškai Pl;“ (žr. *giedót* 1. I 660).

Šalia būdvardžio *daugiabalsis* šimoniečiai sinonimiškai pasakydavo *rairuotinis* (žr. *rairuotinis*, -ė III 411), greito tempo dainai ar šokiui apibūdinti pandėliečiai turėjo būdvardį *rairakinis* (žr. *rairakinys*, -ė III 411).

Vienais žodžiais nusakomas tylus dainavimas, pvz., *čybraut*, *čiburt* (I 290), kitais garsus rėkimas, pvz., *klykt* (3. II 378), *plyšaut* (III 264), *plyšt* (5. III 265), *rėkt* (2. III 475–476), *žviėgt* (5. IV 1052–1053). Tylus dainavimas sukelia teigiamas emocijas, o garsus plyšavimas vertinamas neigiamai. Lopšinės liūliuojamos (žr. *liūliuot* 5. II 716), čiūčiuojamos (žr. 2 *čiūčiuot* I 299), raudos raudamos (žr. *raudót* 2. III 453), rokuojamos (žr. *rokuot* 3. III 537), rokavojamos (žr. *rokavót* 1. III 536), graudžios dainos rypuojamos (žr. *rypúot* 2. III 511), rytais giedamos dainos rytaujamos (žr. *rytaut* III 526), piemenys raliuoja (žr. *raliuot* 1. III 417–418), ryluoja (žr. *ryluot* 1. III 499). Dainavimui be žodžių nusakyti, šalia ir bendrinėje kalboje gyvo žodžio *niūniuot*, kupiškėnai pasako *mýkaut* (II 879), *muřkt* (II 945). Prastam, nedarniam ar užveltam dainavimui charakterizuoti buvo parenkami vaizdūs veiksmoždziai: *bliáuot* (4. I 203), *bliúuovaut* (I 206), *bliuvót* (2. I 206), *bliúvót* (2. I 206), *rairuot* (3. III 411), *raliuot* (2. III 417–418). Jeigu dainuotojas dainuodamas nuklysta nuo gaidos, tai jis nudainuoja (žr. *nudainuot* 2. I 319), nurairėja (žr. *nurairét* III 411), jeigu dainuojama pusiau kalbant, tai lojama (žr. *lót* 6. II 728–729). Jeigu jaunimas ateina gražiai dainuodamas, tai jis atadainuoja (žr. *atadainuot* I 319), jeigu rėkaudamas, šaukdamas, tai atplyšta (žr. *atplyšt* 2. III 265).

Žodyninė medžiaga audžia temperamentingą šokio audinį: „mù.zika par ká.imu. perė.jò. | ir 'kòjò.[s] žė.m'ju. nəba'siekə Šmn.“ (žr. *mùzika* 3. II 960–961); „visi 'šòka | kuľnus raĩtò. | kuř' nə'sòksi | kad uškaĩtò. (a.) Kp.“ (žr. *kuľnas* II 506–507). Turi ką prisiminti Palėvenėlės šokėjai: „pas'ù.tpò.'l'ki. kai 'šògdavò.m | tařtum 'kòjò.[s] žė.ma.s ne'siekə Plvn.“ (žr. *pasiùtpolkė* III 84), „'duodavò.m džə.sò. kas' nedė.'l' | kad nət padlò.gu. s'kė.ləem Plvn.“ (žr. *džėsas* I 515), šimoniečiai: „kat 'šòkau | net 'viža ù.gni. 's'keļ'a Šmn.“ (žr. *skėlt* III 703), „mù.zika [gegužinėje] 'gròjə | bú.'bu. šó.ltu. 'kòk'u. pra'riji ir lakì Šmn“ (žr. *grót* 1. I 752). Vieni šokiai buvo skirti įšilimui, kiti šokami skirstantis. Pvz., papiliečiuose paskutinė buvo šokama *bitelė*: „šò.kė.jėi namó. | tai bità.la. 'burdavò. paskuti.na. Ppl.“ (žr. *bitėlė* 3. I 195), kitur – Panemunyje – šokėjai skirstydavosi atšokę suktinius: „sukti.ni. a'čòka ir tadù jəu s'ki.rəs vakaruškà PnmR“ (žr. *suktinys* III 915). Tai, kas patinka jaunimui, nebūtinai vertina kitos kartos žmonės: „šòkei tadù grò.žù.z 'burdavò. | nesikrai'pìdavò.m | nəgu'ladavò.m uņ grindú. Plvn; „dabà[r] ratù.kai nə ma'dòjì | dabař ti[k] kraĩpò.s 'vianas p'řė.š ki.tu. Skp.“ (žr. *kraipýt* 1.

II 443), „dabař tɔ.k'ú. prařmat'n'ú. [řokiu] næba'řɔ'ka PnmR.“ (žr. *prařmatnùs*, -ì 1. III 319), „vi'sɔ'k'u. 'řɔ'k'u. gi tu. 'bur'davɔ. | kú. ti jæu | išraitai | dabař tai vɛ.'nɔ'dai Kp.“ (žr. *iřraitýt* 4. III 414). Papiliečiai drožia tiesiai: „ó.gi senæú ir 'řɔ'gdavɔ. | nègi kɛ.b' dabař kai ne's't'r'ɔ'ku s'kær'suojæ Ppl.“ (žr. *skersúot* III 707). Vienus šokius šoko su kočėlais: „kiř'jɔ.p 'řɔ'gdavɔ. su kɔ.čɛ'lu | tú. kɔ.čɛ'lu. kó.iř'ɔ.davɔ. prɔ. č'vi.ku. | prɔ. visàs pusàs Slm.“ (žr. *kiřjòp* II 338), antrus šokdami šokėjai vienas kitam pagrasydavo pirštu (žr. *grasýtynys* I 710), pritūpdavo (žr. *kūgiukas* II 499), ketvirtus šokdavo pasikratydami (žr. *pakracàtas* III 29), patrypčiodami (žr. *patryptinys* III 106), kraipydamiesi į šalis (žr. *kraipytinys* II 443). Polkos populiarumą išduoda šio šokio variantų gausa. Vienos polkutės šokamos ant vienos kojos: „pó.l'kas ka[d] 'duodavɔ. unt væ.nó.s 'kɔ'jɔ.s Ppl.“ (žr. *pòlka* III 291), antros liuksint (žr. *liuksétynys*, -é II 720), trečios pliaukšint (žr. *pliauškùtys*, -é III 260), ketvirtos trepsint (žr. *trepsétynys*, -é IV 412), dar kitaip raitydavo tūptines polkas: „řɔ'gdamas 'viras prituŋpa | kai 'řɔ'ka pritu'pɔč'ku. Pnd.“ (*pritupočkà* III 342). Pandėlio apylinkėse polkos tai net nešokdavo, grūste grūsdavo: „'gruzdavɔ.m | 'gruzdavɔ.m 'pɔ'l'ku. Pnd“ (žr. *grúst* 1. I 757). Nuilsinti pasiutiškai greito tempo polkų (žr. *pasiutpolkè* III 84) šokėjai mėgavosi lėtais dvižingsniais (žr. *dvižingsnys* I 513) ar žingsniniais (žr. *žingsnìnys* IV 993). Smarkių būta Juodžiūnų moterų: „kai išėini 'řɔ'ktu. | tai nɛ.t padó.lkɔ.s aukř'tin aĩna JT 387“ (žr. *padálka* III 5), smagumu joms nenusileistų alizavietės: „ka[d] 'duodavau pɔ.l'kas | vá.lsu. | næt padó.lkɔ.s u[ž]sis'kri.'zdavɔ. Alz.“ (žr. *užskriřt* 5. III 738), nei kupreliškietės: „pɔ.ř'kɛ'davɔ.m | 'duodavɔ.m kad ned' žɛ.ma. drà.ba | næraĩke ir mú.zikɔ.s Kpr“ (žr. *mùzika* 1. II 960). Ratelius Šimonių ir Kupiškio parapijose šokdavo pačius įvairiausius: „kɔ.k'ú. ratɛ.'l'u. aĩdavɔ.m | mi.'la'k 's'vieti řmn“ (žr. *ratèlys* 2. III 447–448), „ɔ.jɔ.jó.ĩ ratɛ.'l'u. aĩdavɔ.m | ó.ĩ 'duodavɔ.m | pa'sɛjæu žil'vi.ti. | á.ugɔ. 'kiemi klevél.i.s Kp“ (žr. *pasét* III 657–658). Kokių tik nebūdavo tų rateliukų: „čæ ratɛ.'li.s | ruĩkɔ.m nó.rstɔ.s ir aĩna | 'vieni un' tì | kitì un' tì Kp; ratɛ.'li.[s] su vi.dur'u | 'vieni tú.kart | kitì kí.tu.kart vidu'rì Pl; vi.s ratɛ.'lei 'bur'davɔ. | řimtaĩ tu. ratɛ.'l'u. Pnd; vi'sɔ'k'u. 'bur'davɔ. ratɛ.'l'u. | ir 'bur'davɔ. su vi.dur'u | ir su pakrařčėis Skp.“ (žr. *ratèlys* 2. III 447–448). Kai sveikata neneša, nors nueina pasižiūrėti, kaip kiti linksminasi: „ratɛ.'l'u. aĩdavɔ. | žil'vi.ti. pa'sɛjæu | mó.ŋ 'kɔ'jɔ.s nè's'ti.p'ɔ'ɔ.s | tai ař neĩdavau [ratelio] | ař tik nuveĩdavau pàsiz'u.'rɛt' řmn“ (žr. *pasét* III 657–658). Lėtesniam šokimui nusakyti būta veiksmazodžių *kracént*, *pakracént* (II 442).

Kokiomis muzikomis buvo grojama? Nelygu parapija. Bet Šimonių, Pandėlio grojikai vienos armonikos nečirpino: „nĩ.gdi nævaka'ruodavɔ.m | kad 'vienu mú.ziku grɔ.t | bandó.nijæ | akar'di'jɔ'nu řmn“, „tu'rɛjɔ. jæu mú.zika[s] savì | mandalinàs | gità.ras | bú.binu. tur'ɛjɔ. Pnd“ (žr. *mùzika* 1. II 960–961). Tikros kapelos susitaisydavo apie Kupiškį: „su bubi'nɛ'l'u | su s'kripkù | su armó.niku 'grɔ'jæ Kp“ (žr. *grót* 1. I 752); „mú.zikɔ.s bant kɛ.'l'ɔ.z 'bur'davɔ. | nù tai tadù valæ.i [řokti] Kp“ (žr. *mùzika* 1. II 960–961). Muzikantai išradingai pritaikydavo buityje naudojamus namų apyvokos daiktus: „grɔ'jæ unt kɔ.čɛ'lb. | pɛ.čediŋkta.s | kačɛ.rgɔ.s LKT 296 (Kp);“ (žr. *grót* 1. I 752), kai katrie patys susimeistraudavo instrumentus: „vi'sɔ[m] mú.zikɔ.m [grojo] ir pàdz dí.rbɔ. naũjæs mú.zikas Kp“ (žr. *mùzika* 1. II 960–961). Kad suaugusiųjų muzikos skyrėsi nuo mažųjų piemenukų, byloja šis dainos posmelis: „ir su skudù.čėis | vam'z'dɛ.leis i[r] ragɛ.'leiz 'grɔ'jɔ. | řal'č'ɔ. ir' lɛ.taũs jɛ. nebi'jɔ'jɔ. Kp.“ (žr. *ràgas* 2. III 407).

Nupasakodamas, kaip atrodė vienas ar kitas muzikos instrumentas, žmogus jį lygina su dažnai matomais, įprastais, kasdieniais daiktais: „aĩnam ratɛ.'l'ɔ. ir 'řɔ'kam |

vargɔ.'nɛl'us aci.naša | pù.čæ | và tɔ.kɛ. kɛ.p ir' grɛ.ben'ɔ.s Kp;“ (žr. *pūst* 4. III 391). Kuo smulkiau žmogus papasakoja, tuo išsamiau galima apibrėžti kokį visai niekur nefiksuotą žodį, pagaliau tuo gausiau galima jį iliustruoti. Kaip antai žodžio *konstantinka* iliustracija padeda įminti mįslę, kokia armonikos rūšis vadinama šiuo vardu: „kɔ.n-stan'tí.ɣka t'rí.m ai'lɔm | bandɔ.nijæ su piŋ'k'ɔm Kp.“ (*konstantinka* II 428).

Muzikos instrumentų pavadinimų ar jų variantų įvairovę, rašybos, kirčiavimo skirtumus skirtumėlius galima matyti pateiktoje lentelėje. Kairėje lentelės pusėje pateikiamas kirčiuotas muzikos instrumento pavadinimas ir kirčiuotė pagal DŽ_{6e}⁵, o dešinėje pusėje – jo variantai aptariamajame *Kupiškėnų žodyne* nurodant kirčiuotę, tomą ir puslapį:

DŽ _{6e}	<i>Kupiškėnų žodynas</i>
akordeonas (2)	akardijōnas (2) (I 11–12), kardijōnas (2) (II 185)
armònika (1)	armònika (1), armoškà (2) (I 68)
būgnas (2)	barabōnas (2) (I 151), būbinas (3 ^b) ir būbinas (I 241)
dambrelis (2)	bandúrka (1) (I 150)
dūdà (2)	dūdà (2), dūdė (2) (I 461)
instrumentas (2)	instrūmentas (1) (II 28), mūzika (1) (II 960–961)
kañklės (2)	kañkliai (2) ir kañklys (2) (II 170)
klarnėtas (2)	klarnėtas (2) (II 364), klérnatas (1), klernėtas (2), kleñnotas (1) (II 374), klièrnatas (1) ir klièrnotas (1) (II 377)
lamzdėlis (2), lañzdis (2)	lamzdėlys (2), lañzdys (2) (II 584)
mandolinà (2)	mandalinà (2) (II 766)
skudūtis (2)	skudai (nekirčiuotas žodis – V. Č.), skudūčiai (2) (III 742)
smuikas (2)	skripyčią (2) (III 734), skripkà (2) (III 735), smúika (1) ir smuikà (2) (III 775)

Ir dūdos, ir klarneto, ir *triūbos* pūtėjas, ir būgno mušėjas, ir armonikos virkdytojas, ir smuikelės čirpintojas buvo vadinamas tiesiog muzikantu. Nekonkretinant. Matyt, nebuvo poreikio tikslinti, kad vienas *dūdorius*, kitas *skriporius*, trečias *būgnorius*. Grojantis žmogus – tai muzikantas, o jam pavadinti kupiškėnai vardų nestokojo. Šalia bendrinėje kalboje vartojamos formos *muzikántas* sinonimiškai buvo pasakoma *muzikōntas*, *mūzika*, *muzikėlys*, –ė (II 961). Aptariamajame žodyne dar užfiksuotas papiliečių žodis *grōčius*, iš vartosenos nepasitraukė ir *grojėjas*, –a (I 751). Iliustracinė K. Vosylytės *Kupiškėnų žodyno* medžiaga piešia spalvingą, tačiau ne visada linksmą šių *makaraunų ant liežuvio* savamokslių muzikantų, grodavusių *veselijose*, *vakaruškose* ar *per mojavą*, dalią: „nùvɛ.ɣɔ.m tì p'rɛ. paul'ɔ.ɣkɔ.s* vaka'ruotu. | tai tì 'vienas tɔ.ksaí i.lakɛ. su peĩl'u | kɛ.b' dɔ.va. muzikɔ.ntuĩ | nù ir tàs ir' nàba'gírvas Pl;“ (žr. *muzikántas* II 961). Šiaip ar taip, muzikuojančių žmonių nereikėdavę su žiburiu ieškoti: „kai'mínu. bú.vɔ. muzikɔ.ntu. 'kiemas Antš.“ (žr. ten pat), „muzi'kɔntu. par muĩ 'burdavɔ. su s'kripkù | su armɔ.niku | su bubi'nɛleis Plvn;“ (žr. *muzikōntas* II 961), „tig 'duoda 'tava[s] su vaikaĩz 'grɔt' | kad žɛ.ma. drá.ba Skp;“ (žr. *grót* 1. I 752); „baveĩ[k] gɔ.l' kɔ.žnaĩj ká.imi tu'radavɔ. armɔ.niku. Pnd;“ (žr. *armònika* I 68). Pandėliečiai turi žodį *muzikontaĩ*, kuriuo įvardijamas buvimas muzikantu: „jìs aĩna muzikɔ.n'tuos vastu'vas Pnd.“ (II 961); muzikantų kolektyvą, nelygu kokio jis

⁵ DŽ_{6e} – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, elektroninis leidimas, vyr. red. S. Keinys, Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2006.

popūdžio, kupiškėnai įvardydavo žodžiais *kapelà*: „ka'ruomenė.į smú.iku iš'mo'kau 'grót' | atvaž'ò.vi.s kapė.lò.į 'gròjəu Alz.“ (II 175), *muzikontijà*: „vesė.l'ò.s tò.z bú.vò. | tai ma[t] 'tata ir muzikò.n'ti.jò.į bú.vò. <...> Kp.“ (II 961), *òrkestras*: „<...> šaul'ù. mat ò.r'kəstraz bú.vò. p'rė. sma'tò'nai* salò.mė.s'ti.* Plvn.“ (II 1083). Ir jaunumė rodė pagarbą smuiką, armoniką prakalbinti gebėjusiam kaimo grojikui: „ir sànu. 'žmògu. vaini'kuodavò. jəuni.mas | ma[t] tē.vė.li.s kò.l'vi.z bú.vò. ir dò. muzi'kòntas | tai uškò.ldavò. vaini.ku. Kp.“ (žr. *muzikòntas* II 961). Visiems būdavę smagu klausytis muzikos garsų: „kai už'gròjə armò.nika | visì lė.žuv'ùs pa'dėji. klaūsò. Šmn.“ (žr. *užgrót* I 753–754). Nešnairavo į muzikantus Alizavos merginos: „àš ir' žė.nijəus už taù | ka[d] tù muzikò.ntas Alz“ (žr. *muzikántas* II 961) nei Papilio jaunosios mergelės: „mò.nò. 'viraz 'gròjò. | ìsida'bòjəu uštət Ppl“ (žr. *grót* 1. I 752). Tad muzikantui valia nosį riesti: „kitò.m nà'duodavau 'grót' | mi.s'lə | kad jìs paspaùs | ir muzi'kòntas | balšu. tik nulá.uši Alz.“ (žr. *balšas* 3. I 142). Kai kam grojimas, matyt, buvo šioks toks pragyvenimo šaltinis, mat salamiestėnai turi tokį posakį: „'vienì su grò.jimù vò.l-gò. 'duonu. | kitì su arimù Slm.“ (žr. *grojimas* 1. I 751). Remiantis *Kupiškėnų žodyno* medžiaga galima teigti, kad būta ir grojančių moterų/merginų: „uršu'lita.* unt s'kri'pìč'u. mò.'kėjò. pa'grót' Kp.“ (žr. *skripyčìà* III 734).

Vaizdingumu pasižymi grojimo reikšmės veiksmoždziai. Kai muzikanto pirštai klavišais aukštyn žemyn lakstyte laksto, tada muzikantas jau ne groja, o šutina, pila, šukuoja: „dò. ir' čə | unt u.li.č'ò.s | kat šù.tinò. su armò.niku Slm; kat pi.lə | kat šu'kuojə su armò.niku paša'laį Slm.“ (žr. *armònika* I 68). Žinia, ne kiekvienam duota taip meistriškai armonikos duplems tapyti, kitas ją tik pačirpindavo: „'vienu armò.-niku pačí.rpina vakarù.škò.s | ir' gərai Šmn.“ (žr. *pačirpyt* I 297). Smuikeliais ne tik griežiama, jais ryruojama (žr. *ryruót* 1. III 511), čyruojama (žr. *čyruót* I 297), pratisam griežimui nusakyti buvo vartojamas žodis *siaūst* (žr. 2 *siaūst* 2. || III 661).

Panemunyje, Čedasuose šalia *grót* pasakoma griót (I 742), Skapiškyje – *griėžt*: „mù.zika 'griežə | ir vakaruškà didžə.usə Skp.“ (žr. *griėžt* 3. I 740). Kad išgautume garsą klavišiais muzikos instrumentais, klavišus spaudome, maigome. Tačiau nelygu koks instrumentas. Pavyzdžiui, vienaip muzikantas spaudytų trieilę, kitaip penkiaeilę bandoniją: „bandò.nije pij'k'ò.m [eilėmis] | plačėù raíkə mò.igi.t' | 'siekt' lab'jəù Kp“ (žr. *maigynt* 1. II 743). Pūsdavo klarnetus, dūdas, mušdavo *bubinus* suaugusieji: „untò.-naz* bú.binu. mù.šė. | là.dz'uz* 'durdu. | lė.vò.nas* 'kliernò.tu. 'puta. Skp.“ (žr. *púst* 4. III 391); tirluodavo ir dūdelėmis grodavo vaikai: „gerai žil'vi.č'ò. du.dà.la. | í.lgu. padarai ke'l'ò'm s'ki.lù.ta.m | tir'l'uoji Alz.“ (žr. *dūdà* 1. I 461), „i[š]simù.ždavò.m [žilvičio dūdeles] ir pù.čəm Ppl“ (žr. *púst* 4. III 391). Veiksmoždziais *bubinúot* (I 241), *dūdúot* (I 461), *lamzdžiúot* (II 584), *skudučiúot* (III 742) apibūdinamas grojimas tik tam tikros rūšies muzikos instrumentu. Remiantis *Kupiškėnų žodyno* medžiaga galima teigti, kad grojėjams, palyginti su dainuotojais, žmonės buvo atlaidesni, vis dėlto prastai grojantį muzikančiuką per dantį trūktelėdavo – „'gròjə kė.p šuvà mė.ne'sienò.į Kp“ (žr. *grót* 1. I 752). Arba: „lėvù.kas* kàd liņ'gvei pri.tarə | ne tē.p' kė.p a'kėč'ò.m pər var'gònus pà.tras* kad 'gròjə Slm“ (žr. ten pat).

Kupiškėnų žodyno skaitytos galėtų pasigesti ne vieno grojimo reikšmės veiksmoždzio. Pavyzdžiui, *birbyt* nerasime reikšme 'pūsti birbynę, klarnetą ar kitą pučiamąją muzikos instrumentą' (I 191). Veiksmoždzis *kankliúot* bendrinėje kalboje pirmiausia asocijuojasi su reikšme 'skambinti kanklėmis', *Kupiškėnų žodyne* jo reikšmė 'mušti, kul-

ti'. Teko kalbėtis su šio veikalų autore. Ji teigė, kad nors ir žinojusi, jog vienas ar kitas žodis ar jo reikšmė egzistuoja, tačiau jei to žodžio (ar jo reikšmės) nebuvo užrašyta, tai žodynininkė ir nedėjusi. Taigi K. Vosylytės principas buvo į *Kupiškėnų žodyną* įtraukti užrašytus, užfiksuotus leksikos vienetus.

Keletas žodžių apie muzikinius frazeologinius junginius. Muzikine frazeologija šiame rašinyje vadinami frazeologizmai, kurių vienas dėmuo yra muzikos instrumento, šokio, muzikos kūrinio pavadinimas, dainavimo, šokimo ar grojimo reikšmės veiksmažodis. Tokios frazeologinės leksikos *Kupiškėnų žodyne* nėra daug. Kiek gausesnį būrelį sudaro frazeologizmai su muzikos instrumentų vardais. Pavyzdžiui, iš Pandėlio apylinkių pateiktu lyginamuoju frazeologizmu *kaip dūdelytė* pabrėžiamas vaiko liesumas, plonumas: „vaikas kaib du.de'lita. buvaũ Pnd.“ (žr. *dūda* I 461). Beje, *Frazeologijos žodyne*⁶ variantas su deminutyviniu žodžiu nėra užfiksuotas (žr. FŽ *dūda* 162–163). Lyginamasis frazeologizmas *keip (kaip) skripkà* K. Vosylytės *Kupiškėnų žodyne* pateiktas dviem reikšmėmis, pirmiausia reikšme 'greitai (eina, vaikščioja)': „kad anà gó.li aĩt' kaip s'kripkà Šmn; vó.ikš'čó.je 'jĩ tĩ kę.p' s'kripkà | 'tiesi 'tiesi Plvn.“; o antroji reikšmė – 'labai (liesas, sudžiūvęs)': „kaip s'kripkà sudž'ú.vus mó.ta.ra'la. PnmR.“ (žr. *skripkà* III 735). Pastarojo frazeologizmo FŽ taip pat nėra. Sulysęs, sudžiūvęs žmogus lyginamas ne tik su smuikiu, bet ir su kanklėmis: „sudž'ú.vus kę.p' kuĩ'kli.s Kp.“ (žr. *kaĩklys* II 170). Vaizdžiai mokėta nusakyti sienojų sausumą: „t'ók'u. sę.'nó.ju. kę.p' kuĩ'klei pri.vašta Slm.“ (žr. *kaĩkliai* II 170). Sulysusio žmogaus lyginimas su smuiku nukeliauja ir į mišlių pasaulį: „iž'dž'urvala. sukė.pala. aĩna kel'ù dai'nuodama (smuikas) JT 385“ (žr. *eĩt* I. I 527–529).

Frazeologinį junginį *būbiną mūšt* pandėliečiai vartojo reikšme 'daug, plačiai kalbėti': „kuĩ ča bapas'lap's' | kad jəu vĩ.sas ká.imaz bú.binu. mú.ša Pnd.“ (žr. *būbinas* I 241). Salamiestėnai laiku nepamelžtos karvės rėkimą lygina su dūdos skleidžiamu garsu: „p'rė.jó. 't'ó vā.lunda | jægù nemė.l'ši | tai kę.b 'durda | tē.p' rėkə Slm“ (žr. *dūda* I. I 461). Spalvingai nupieštas į Skapiškio parapiją atklydusio mandruolio paveikslas: „atvaž'ó.vó. 'kr'ómineiš čəb'ó.tais | aulaĩ kę.p arm'ó.ška suruĩ'gĩti Skp“ (žr. *aũlas* I. I 102).

Gyvi tebėra frazeologizmai *palėist armòniką* reikšme 'pradėti, imti rėkti, verkiti' (žr. *armònika* I 68), *dainà sudainuota* reikšme 'viskas baigta, prastai, blogai': „piĩ'k'u[s] šeš'ùs kaĩtuz gó.lvu. sutrú.pina | ir baĩkta | daĩna sudai'nuota t'ó.k'ó. Č.“ (žr. *dainà* I 318); kai esame alkani, sakome *piĩvas mūziką grója* arba *mūzika pilvè grója*: „skabi'neĩjimas | s'veĩk'ó. ir s'ó.taũs | nərũ.pā.s nę. 'p'ónuĩ | nę. kava'lier'ũĩ | jəgu mú.zika piĩ'vi gr'ó.s | skabi'neĩtis nərāĩks Šmn.“ (žr. *mūzika* II 961); kai vis apie tą patį kas kalba, sakome *tą pāčĩą mūziką grója*: „t'ó.s pač'ó.s nēgi 'gr'ósi mú.zik'ó.s Šmn.“ (žr. ten pat). Tačiau iš apyvartos, matyt, traukiasi vaizdus posakis *armònikos uždaryt* – taip sakydavo, kai laukdavo sūnaus, o gimdavo antra dukra: „dabaĩ arm'ó.nik'ó.s raĩkə užda'rit' Ppl.“ (žr. *armònika* I 68). Užuot klausę 'Ko žliumbi', pasakydavo nepalyginti vaizdingiau – 'Kam laidai bandurką' (žr. *bandúrka* I 150). Kai ligos nekamuoja, kai neužgula kitos bėdos, sakoma *dainuok žaliuok*: „viena[s] 'žm'ógus 'jĩ pali.kus | k'ó. jə.i | tai brà dai'nuog ža'l'uok Č.“ (žr. *dainuot* I 318); kai nėra kada pailsėti, išsimiegoti, mat norisi ir šen, ir ten

⁶ FŽ – *Frazeologijos žodynas*, parengė I. Ermanytė, O. Kažukauskaitė, G. Naktinienė, J. Paulauskas, Z. Šimėnaitė, A. Vilutytė, redaktorius J. Paulauskas, Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2001.

nulėkti, šimoniečiai šmaikštuoja, kad reikia *mùzika gràjyt*: „kuř’gi ‘bursi ‘stõrras | jægumù.zika raĩkæ grà.ji.t’ [naktį su panelėmis] Šmn.“ (žr. *mùzika* II 961). Frazeologizmą *kadrilį šòkt* kupiškėnai vartojo reikšme ‘daug, smarkiai dirbti, plušėti’: „kad’ri.li. ‘šõka ‘šõka p’rę. darbù. Pl.“ (žr. *kadrilys* II 116). FŽ pastarasis frazeologinis junginys, užrašytas kitame Lietuvos gale, turi kitonišką reikšmę – ‘būti linksmam’ (žr. FŽ *kadrilius*, *kadrilis* 242).

Straipsnis „Versmės“ leidyklai įteiktas 2015 11 30, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2016 11 28, pirmą kartą paskelbtas 2016 12 29 elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029–0799 visatekstėje svetainėje www.llt.lt. Straipsnio kodas elektroniniame serialiniame leidinyje yra LLT:2016-36/28-283/LL.

Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Kupiškis“ (vyr. redaktorė ir sudarytoja *Aušra Jonušytė*).

Straipsnio kalbos redaktorė *Vida Kasparavičienė*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas*.

Straipsnis recenzuotas ne mažiau kaip dviejų mokslininkų ekspertų.

Straipsnio priedai skelbiami atskirai tam skirtuose leidinio skyriuose:

1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet koku būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.llt.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainės www.llt.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).